

Szkolenie współfinansowane w 75% przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz w 25 % przez Budżet Państwa w ramach projektu pn. „Opracowanie innowacyjnego planu rozwoju Gminy Sosnowica opartego na posiadanym potencjale i czynnym wykorzystaniu transferu wiedzy”

Ochrona roślin w rolnictwie ekologicznym

Beata Studzińska
Ekogwarancja PTRE

Unia Europejska

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Społeczny

Na zdrowotność roślin ma wpływ wiele czynników:
dobór odmian, zdrowy materiał siewny i
sadzeniakowy, właściwe zmianowanie, prawidłowe
przygotowanie gleby, terminowe wykonywanie
zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych,
prawidłowy zbiór i przechowywanie, właściwości
fizyczne gleby, zasobność w makro- i
mikroelementy, a wreszcie warunki atmosferyczne w
czasie wegetacji oraz ochrona roślin przed
chorobami i szkodnikami

- **Dobór odmian**
- Siejąc lub sadząc daną odmianę rośliny uprawnej decyduje się na określoną zdrowotność smak, wielkość, kształt, a także wysokość i jakość plonów.
- Należy wybierać odmiany odporne lub tolerancyjne na choroby na choroby

➤ **Zmianowanie**

- Jeśli ten sam gatunek rośliny będzie pojawiał się na tym samym polu co roku lub w zbyt małych odstępach czasu, zaobserwować można niekorzystne zjawiska :
- masowe pojawienie się chorób i szkodników,
- wzrost zachwaszczenia,
- jednostronne wyczerpanie składników pokarmowych z gleby,
- zmęczenie gleby na skutek nagromadzenia w niej substancji powstających w wyniku rozkładu resztek poźniwnych, które hamują kiełkowanie nasion i wzrost roślin.
- właściwe zmianowanie, czyli kolejne następstwo roślin uprawianych na tym samym polu, zapobiega pojawianiu się tych niekorzystnych zjawisk. większość roślin wymaga 3 – 4 letniego odstępu czasu

- **Przestrzeganie terminów siewu**
- Dla podniesienia zdrowotności roślin, jak również wysokości i jakości plonów warto stosować zalecenia kalendarza biodynamicznego

Kalendarz biodynamiczny

- Dni liściowe
- Dni korzeniowe
- Dni owocowo – nasienne
- Dni kwiatowe

Czynniki atmosferyczne

- Wyprzenie zbóż
 - Wymoknięcie
 - Wsadzanie roślin
 - Wysmalanie
 - Dzieciuchowatość bulw ziemniaka
 - Etiolacja
 - Przemarzanie
-

Choroby

- Choroba rośliny jest wynikiem reakcji organizmu na czynniki szkodliwe, które powodują zachwianie równowagi wewnętrznej. Czynnikiem szkodliwym mogą być : warunki atmosferyczne (za sucho i za ciepło, zbyt mokro i zimno), niewłaściwe nawożenie itp.
- Podstawowym warunkiem zdrowia roślin są zdrowe nasiona, odznaczające się dużą siłą kiełkowania, które wysiewa się w optymalnym terminie do właściwie wynawożonej i przygotowanej gleby, które są następnie systematycznie pielęgnowane.

- Obecnie nasiona mają bardzo obniżoną siłę życiową,. Ledwie znajdą się w glebie, już grzyby i bakterie próbują je atakować. Aby temu zapobiec stosuje się zaprawy nasienne, co pozwala uniknąć pierwszych szkód.
- nasiona można zaprawiać następującymi sposobami :
 - - zaprawianie na mokro – moczenie
- zaprawianie na sucho – przez wymieszanie

Zaprawianie na mokro

- moczenie nasion w roztworze nadmanganianu potasu (3g/10l wody) przez 20 minut – przeciwko chorobom grzybowym
- moczenie w 3 – 5 % roztworze szkła wodnego przez 20 minut – skuteczny szczególnie przeciwko septoriozie selera
- moczenie w wodzie o temperaturze 30o C przez 10 godzin i przez 10 minut w wodzie o temperaturze 50 o C - przeciwko chorobom bakteryjnym,
- moczenie w wywarze z drobno posiekanych gałęzi czeremchy zwyczajnej, zbieranych w momencie nabrzmiewania pąków do rozwinięcia liści na gałęziach.(posiekany surowiec zalewa się wrzącą wodą, gotuje przez pół godziny, po przestudzeniu moczy się nasiona od 12 do 24 godzin),
- moczenie w naparze z rumianku (150 g suszu 10 l wody)przez 30 minut.
- Po tych zabiegach nasiona należy osuszyć na bibule, gazie itp

Zaprawianie na sucho – przez wymieszanie

- a) z popiołem drzewnym – skuteczny jest z drzew liściastych z wyjątkiem dębu, a najlepszy z czeremchy zwyczajnej,
- z mączką bazaltową – dobry efekt uzyskuje się wtedy, gdy wymiesza się nasiona na kilka dni przed planowanym wysiewem.

- W uprawie roślin kapustnych groźne są choroby bakteryjne , np. czarna nóżka, czarna zgnilizna kapustnych. W celu zapobieżenia tym chorobom sporządza się wyciąg z liści aronii, zbieranych w czerwcu i lipcu roku poprzedniego (150 g suszu na 10 l wody), w którym moczy się korzenie rozsady.

- Zabiegiem uzdrawiającym cebulę uprawianą z dymki jest moczenie jej przez dobę w specjalnej papce o gęstości śmietany, w skład której wchodzi : glina, krowieniec, popiół drzewny i serwatka

- Zabiegiem wzmacniającym rozsadę po wysadzeniu jest podlewanie jej gnojówką z ziół:
- 10g lawendy, 5 g melisy, 5 g lubczyku, 5 g szałwi, 3 g majeranku, 3g biedrzeńca na 10 l wody. Po przefermentowaniu (10 – 14 dni) opryskuje się rośliny i glebę. Oprysk jest skuteczny przeciwko: mączniakowi, rdzy i szkodnikom.

Skrzyp

Ilość użytego zieleń	Forma	Rozcieńczenie	Miejsce	Czas użycia	Zastosowanie
Tab. 1. Zastosowanie gnojówki ze skrzypu					
1 kg świeżego zieleń na 10 l wody	Gnojówka	5 razy	Gleba, rośliny	Cały rok	Wzmocnienie roślin, uzdrowienie gleby
150 g suszu na 10 l wody	Gnojówka	5 razy	Gleba, rośliny	IX – X	Zabezpieczenie przed chorobami grzybowymi
Dostarcza: Krzemu, Wapnia, siarki, potasu, manganu, magnezu, azotu	Gnojówka	5 razy	Rośliny	Cały rok, co 2 tygodnie przez 3 dni z rzędu	Przeciwno chorobom grzybowym, z dodatkiem wrotyczu lub gnojówki z pokrzywy przeciwno owadom: owocówce jabłkówekce, nasionnicy trześniówce, przedziorkom
	Wywar	5 razy	Rośliny	W razie potrzeby	W mieszaniu z gliną, do zaprawiania korzeni rozsady np. przeciwno kile kapuścianej
	Wywar	3 razy	Rośliny	W razie potrzeby	Przeciwno: szarej pleśni, kile kapuścianej, rdzy, mączniakom

Pokrzywa

Ilość użytego ziela	Forma	Rozcieńczenie	Miejsce	Czas użycia	Zastosowanie
1 kg świeżego ziela na 10 l wody 200 g suszu na 10 l wody	Gnojówka	Nie rozcieńczona	Gleba, kompost	W razie potrzeby	Wzbogacenie, składu kompostu
	Gnojówka	10 razy	Gleba	Wiosną	Nawożenie gleby, zapobiegawczo, przeciwko chorobom grzybowym i szkodnikom
	Gnojówka	20 razy	Rośliny	Wiosną	Wzmaga wzrost
	Gnojówka	20 razy	Rośliny	Przed ruszeniem pąków	Przeciwko chlorozie
	Gnojówka fermentująca (4 – 5 dniowa)	50 razy	Rośliny	Przed tworzeniem liści i kwiatów 3 razy w ciągu 10 dni	Przeciwko: mszycom, przędziorkom, misecznikom, tarcznikom
	Wyciąg	Nie rozcieńczony	Rośliny	W razie potrzeby	Przeciwko mszycom
	Wywar	5 razy	Rośliny	Wczesną wiosną	Przeciwko chowaczom i chorobom pędów
	Napar	3 razy	Rośliny	Co 14 dni przez 3 dni z rzędu	Z bylicą piołunem lub wrotyczem przeciwko pachóweczce strąkóweczce

Roślina	Ilość użytego ziele	Forma	Rozcieńczenie	Miejsce	Czas użycia	Zastosowanie
Żywokost	1kg świeżego ziele lub 150 g suszu na 10 l wody	Gnojówka	3 razy	Gleba	Od kwietnia	Pobudza rośliny do wzrostu i zabezpiecza przed chorobami, dostarcza potasu
		Gnojówka	5 razy	Rośliny	Od kwietnia	j.w.
Czosnek	75 g ząbków lub 500 g świeżych liści i łusek na 10 l wody albo 200 g suszonych liści i łusek na 10 l wody	Napar	Nie rozcieńczony	Rośliny	Zapobiegawczo	Przeciwno chorobom grzybowym oraz połyśnicy marchwiance i przedziorkom
		Gnojówka	10 razy	Gleba	Zapobiegawczo	Przeciwno chorobom grzybowym
Cebula	75 g cebuli lub 500 g łusek na 10 l wody	Napar	Nie rozcieńczony	Rośliny	Zapobiegawczo	Przeciwno chorobom grzybowym oraz połyśnicy marchwiance i przedziorkom
		Wywar	Nie rozcieńczony	Rośliny	Zapobiegawczo	Przeciwno chorobom grzybowym, roztoczom i mszycom

Roślina	Ilość użytego ziela	Forma	Rozcieńczenie	Miejsce	Czas użycia	zastosowanie
Rumianek	100 g suszu na 10 l wody	Napar	5 razy	Rośliny, nasiona	Zapobiegawczo	Dezynfekuje nasiona i przyspiesza ich kiełkowanie (moczyć przez 15 minut)
		Wywar	5 razy	Rośliny	Wczesną wiosną przez 3 dni z rzędu po 14 dniach powtórzyć	Przeciwno zamieraniu pędów malin
Chrzan	300 g świeżych korzeni i liści na 10 l wody	Napar	Nie rozcieńczony	Kwiaty	W czasie kwitnienia	Przeciwno moniliozie
Krwawnik	1kg świeżego ziela na 5 l wody	Wyciąg	10 razy	Rośliny	W czasie kwitnienia	Przeciwno plamistości liści drzew pestkowych, kędzierzawości liści brzoskwini, mączniakowi prawdziwemu i moniliozie
Trawy	1 kg zmurszałego siana na 3 l wody, można siano zastąpić kowieńcem	Wyciąg (moczyć 3 dni)	3 razy	Rośliny	Pierwszy oprysk przy pękaniu pączków, następne w zależności od przebiegu pogody, 2 – 3 razy co 10 – 15 dni	Przeciwno mączniakowi jabłoni, agrestu i czarnej przeczki

- **Gnojówka** – 1kg ziela zalewa się 10 litrami wody. Naczynie do sporządzania gnojówki powinno być drewniane, kamionkowe lub plastikowe. W żadnym wypadku nie wolno używać naczyń metalowych. Naczynia nie wolno przykrywać, gdyż fermentacja musi przebiegać w warunkach z dostępem tlenu. Skazany jest dodatek niewielkiej ilości mielonych skał (mączka bazaltowa, dolomitowa itp.)Aby fermentacja przebiegała w sposób właściwy, należy codziennie przemieszać gnojówkę. Fermentacja trwa około 2 tygodni. Gnojówka nadaje się do użycia kiedy staje się klarowna i na powierzchni nie zbiera się piana. Gnojówkę należy zużyć w ciągu 1 – 2 miesięcy

- **Napar** – świeże lub suszone rośliny zalewa się gorącą wodą i pozostawia pod przykryciem na 20 – 30 minut.
- **Wywar** – świeże lub suszone rośliny zalewa się wodą i pozostawia do namoczenia na 12 – 24 godziny, następnie gotuje na niewielkim ogniu przez 30 minut i pozostawia do wystygnięcia pod przykryciem. Jeżeli wywar zlejemy na gorąco i szczelnie zamkniemy np.. w słoiku to zachowa on swoje właściwości przez 3 – 4 miesiące

- **Nastój – inna nazwa wyciąg** – suszone lub świeże rośliny zalewa się zimną wodą i pozostawia na 12 – 24 godziny. Wyciąg można przetrzymać po tym czasie najwyżej
- Jeden dzień, gdyż później następuje fermentacja materiału roślinnego, a co za tym idzie zmiana jego właściwości

Szkodniki

➤ **Metody mechaniczne**

- Metody mechaniczne należą do najstarszych i najprostszych metod ochrony roślin. Najważniejsze z nich to:
- stawianie ogrodzeń przeciwko zającom, sarnom i dzikom,
- umieszczanie siatek w oknach i uszczelnianie przechowalni, chroni przed wylotem strąkowców i owocówek w pole i do sadu,
- odstraszanie – dla odstraszania ptaków stawia się na polach i w sadach „strachy”, zawiesza kolorowe nici, paski papieru, wiatraczki itp..,

- opaski lepowe (posmarowane lepem sadowniczym lub lepem sporządzonym z 60 cz. Kalafonii, 30 cz. Żywicy i 10 cz. Oleju rzepakowego) zakładane w okresie jesiennym przeciwko piędzikowi przedzimkowi, (w tym czasie samice wchodzą na drzewa aby złożyć jaja),
- opaski z papieru falistego zakłada się dla wyłapania zimujących gąsienic owocówki jabłkóweczki. (Należy zakładać je na początku lipca 1m nad ziemią, jesienią zdjąć i spalić)
- w sadach w czasie prześwietlania i innych zabiegów uprawowych należy niszczyć mechanicznie gniazda zimowe niestrzępa głogowca, kuprówki rudnicy

➤ **Metody agrotechniczne**

- Ważnym zabiegiem jest likwidowanie pozostających na polach resztek poźniwnych, które są kryjówkami i miejscem zimowania wielu patogenów i szkodników, np. w resztkach kapusty, a zwłaszcza na głąbach, zimują jaja mszycy kapuścianej i chowacza galasówka.

➤ **Metody biologiczne**

- Do zwalczania szkodników roślin wykorzystuje się wiele gatunków roślin. Sporządza się z nich wyciągi, wywary i napary do oprysku i podlewania. Rośliny takie nazywamy owadobójczymi. Środki te nie są szkodliwe dla fauny pożytecznej i dla człowieka, ponieważ pod wpływem światła słonecznego i na powietrzu szybko tracą swoje właściwości toksyczne. Jest rzeczą bardzo istotną, że rośliny te są szeroko dostępne. Najczęściej rosną na polach jako chwasty, bądź są uprawiane w ogrodach przydomowych jako rośliny ozdobne, ewentualnie są to zioła rosnące w stanie naturalnym lub uprawne.

Szare mydło	150 – 300 g szarego mydła na 10 l gorącej wody	W ciągu całego roku	Rośliny	Nierozcieńczone	Mszyce
	40 g mydła i 1/8 l Petrolu wymieszać dobrze w gorącej wodzie (do uzyskania koloru mleka) dodać 25 l zimnej wody i dobrze wymieszać	Przed zawiązaniem owoców	Rośliny	Nierozcieńczone	Mszyce, roztocza
	100 300 g mydła 0,5 l denaturatu, 1 łyżka wapna, i 1 łyżka soli; dobrze rozpuścić w 10 l wody	W przypadku masowego wystąpienia	Rośliny	Nierozcieńczone	Gąsienice

Nazwa	Rodzaj	Działanie
Promanal 60 EC Paraoil 95 S.C. Treol 770 EC	insektycyd	Przędziorek owocowiec, Miscznik śliwowy
Cuploflow 375 SC Miedzian Extra 350 SC Miedzian 50 WG Miedzian 50 WP	fungicyd	Drzewa i krzewy owocowe: Parch jabłoni, brunatna zgnilizna drzew ziarnkowych i pestowych, drobna plamistość liści, opadzina liści, kędzierzawość liść, rdza wejmutkowo porzeczkowa Warzywa: Bakterioza, zaraza ziemniaka, septorioza, mączniak rzekomy, antraknoza
Prev-Am 060 SC	fungicyd	Sałata – mączniak rzekomy w uprawie pod osłonami
Biochikol 020 PC	fungicyd	Zboża – mączniak, rdza, septorioza Warzywa: bakteryjna cętkowatość, kanciasta plamistość, rdza fasoli

Nazwa	Rodzaj	Działanie
Sincocin AL.	nematocd	Przeciwno mątwikowi w burakach cukrowych
Grevit 200 SL Biosept 33 SL	fungicyd	Warzywa: mączniak rzekomy, bakteryjne gnicie cebul, bakteryjna kanciastość liści, alternarioza, zaraza ziemniaka, bakteryjna cętkowatość
Tiotar 800 S.C. Siarkol Extra 80 WP	fungicyd	Uprawy rolnicze (burak, groch siewny, bób, peluszka, łubin, bobik) –mączniak prawdziwy Rośliny sadownicze: mączniak prawdziwy Rośliny warzywnicze i zielarskie : mączniak prawdziwy
Bioczoz BR	fungicyd	Uprawy rolnicze (burak, groch siewny, bób, peluszka, łubin, bobik) –mączniak prawdziwy Rośliny sadownicze: mączniak prawdziwy Rośliny warzywnicze i zielarskie : mączniak prawdziwy

- **SIARKOL EXTRA 80 WP**
- Środek grzybobójczy w formie proszku do sporządzania zawiesiny wodnej o działaniu kontaktowym do stosowania zapobiegawczego w ochronie roślin rolniczych, warzywnych, sadowniczych, ozdobnych i zielarskich oraz w szkółkach leśnych przed mączniakami prawdziwymi oraz czarną plamistością róż.
- Zawartość substancji biologicznie czynnej: 80% siarki

Środki Ochrony Roślin Dopuszczone w Rolnictwie Ekologicznym

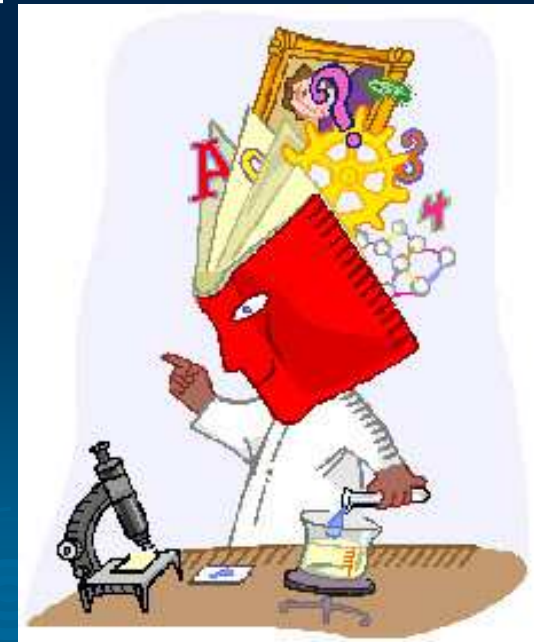
**MiedzExtra 350 SC zawiera
350g miedzi w postaci
tlenochlorku miedziowego w
1 litrze środka**

Środek Grzybobójczy o działaniu kontaktowym do stosowania zapobiegawczego w ochronie roślin rolniczych, sadowniczych, warzywniczych, i ozdobnych przed chorobami grzybowymi i bakteryjnymi oraz do odkażania. W dawkach od 0,75 do 15l/ha

Aby osiągnąć sukces konieczna jest wiedza:

- o biologii agrofaga
- o biologii rośliny chronionej
- o właściwościach środka ochrony roślin
- o czynnikach warunkujących skuteczne działanie środka ochrony roślin

OBOWIĄZUJĄCE PRZEPISY PRAWA W ZAKRESIE STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

- powierzchnie uprawy roślin
- powierzchnie, na których są wykonywane zabiegi ochrony roślin oraz terminy ich wykonywania
- nazwy zastosowanych środków ochrony roślin i ich dawki
- przyczyna zastosowania środków ochrony roślin

- Ewidencja powinna być przechowywana co najmniej przez okres 2 lat od dnia wykonania zabiegu ochrony roślin

- art.74 w/w ustawy mówi, że zabiegi przy użyciu ś.o.r. w produkcji rolnej i leśnictwie mogą być wykonywane przez osoby, które ukończyły szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin i posiadają aktualne zaświadczenie o ukończeniu tego szkolenia.
- art.75 tej ustawy w ustępie 5 mówi zaświadczenie o ukończeniu szkolenia zachowuje swoją ważność przez okres 5 lat od dnia ukończenia szkolenia

OBOWIĄZUJĄCE PRZEPISY PRAWA W ZAKRESIE STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

- art. 76 środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem zapewni skuteczne zwalczanie organizmów szkodliwych i nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia człowieka, zwierząt lub środowiska
- Opryskiwacze ciągnikowe i samobieżne polowe lub sadownicze, zwane dalej opryskiwaczami mogą być wprowadzane do obrotu jeżeli ich sprawność techniczna została potwierdzona badaniami przeprowadzonymi przez SKO
- Badania sprawności technicznej opryskiwaczy powinno być przeprowadzane w odstępach czasu nie dłuższych niż 3 lata

Ochrona naturalnych wrogów

Larwy biedronek zjadają mszyce

Larwa w czasie rozwoju niszczy ponad 2000 mszyc.

Dziennie do 300; nie wszystkie całkowicie wykorzystuje.

Szkodniki wielożerne

- Rolnice
- Drutowce
- Pędraki, opuchlaki
- Ślimaki

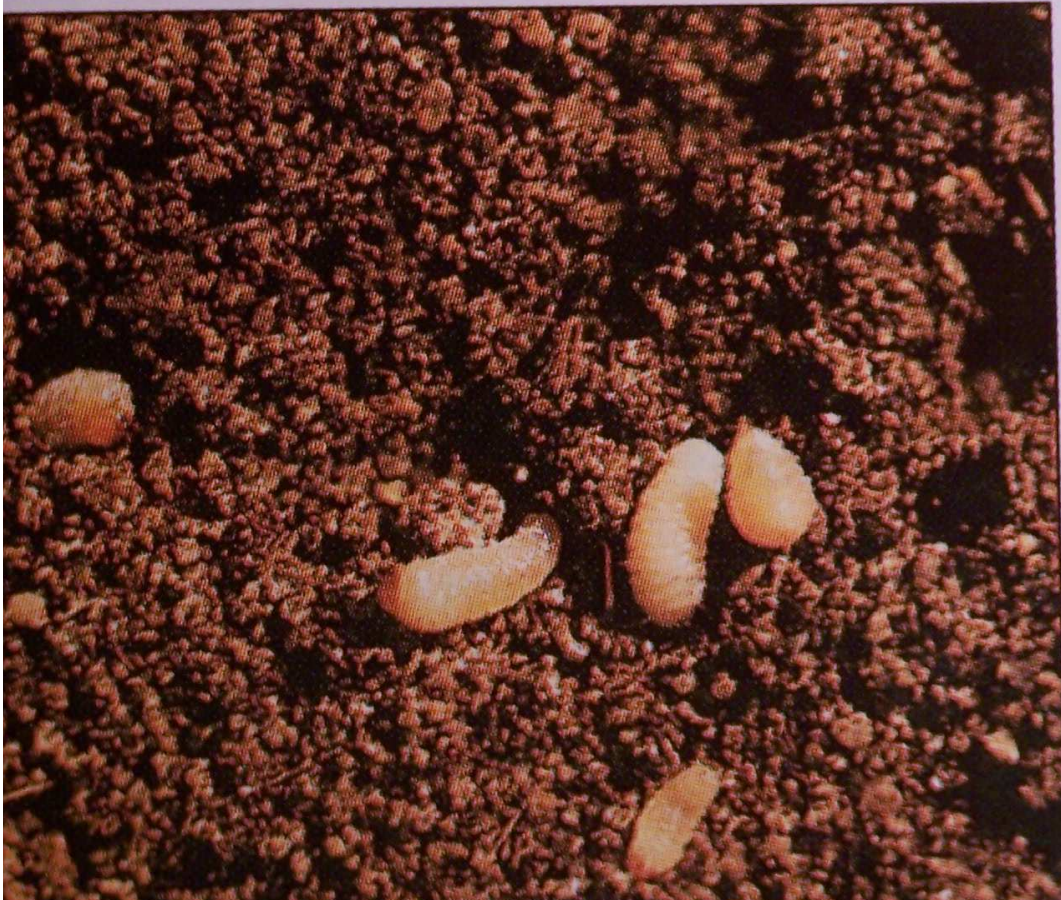
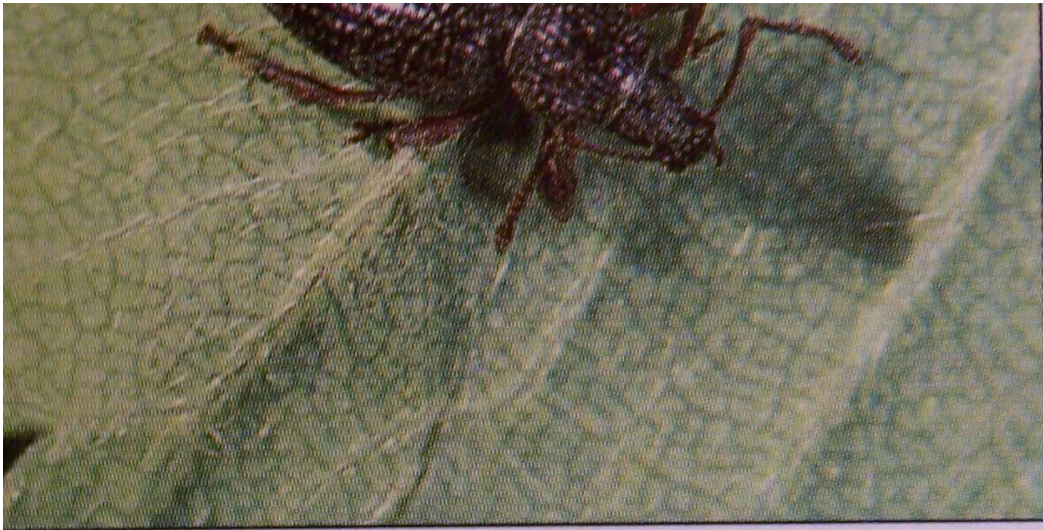

Dorosły chrząszcz

Larwa

Melolontha melolontha

Maikäfer

Wie sie erkennen
Larven (Larve)

Wie vorbeugen

Keine Naturwiese als Vorkultur

Chrząszcz majowy gęsto pokryty grzybnia *B. brongniartii*

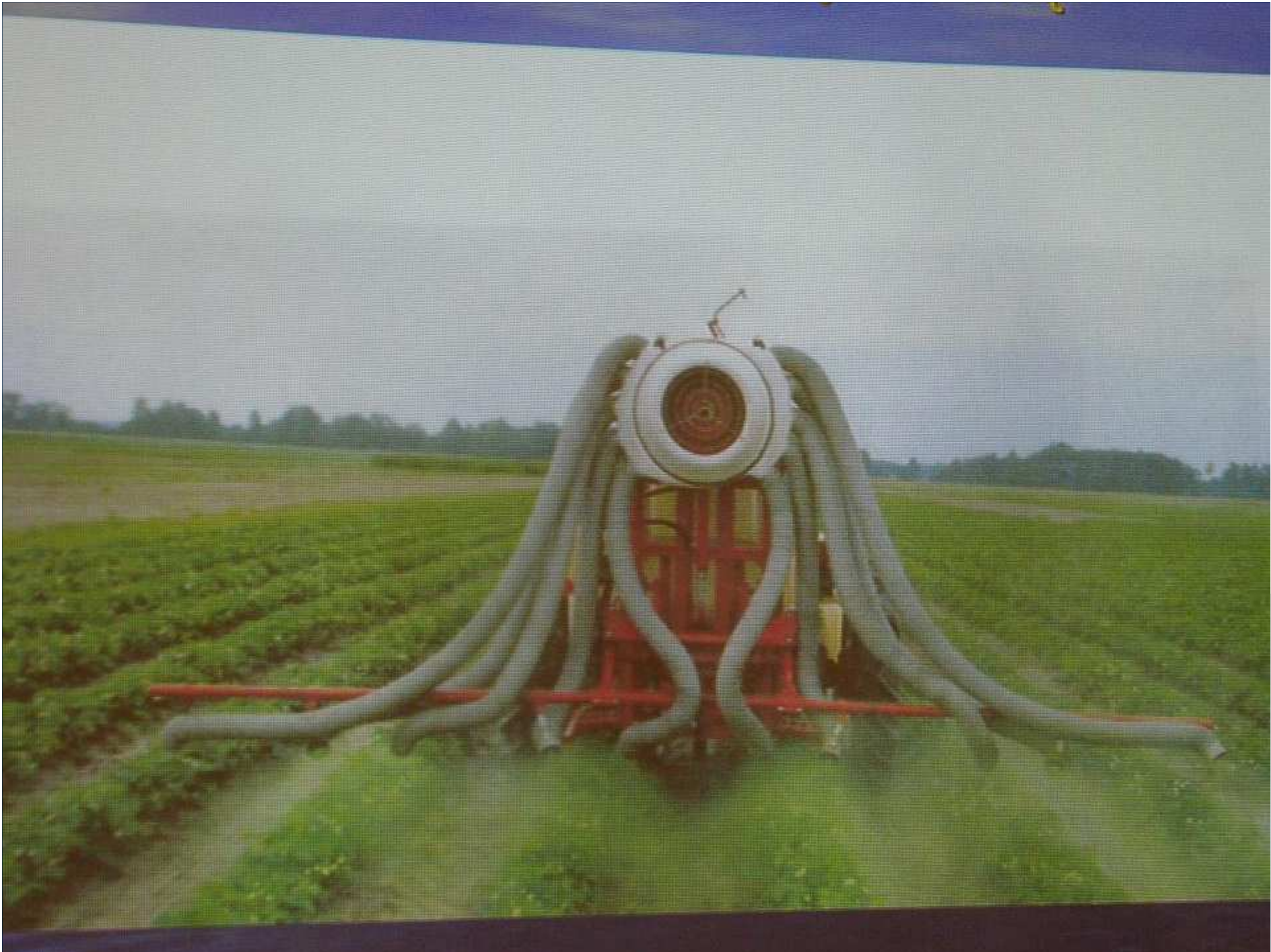
Pędrak zabity przez grzyb *B. brongniartii*

da mije
tygodn
B. bro
i jego
wydaje
stosow
innych
ci zar
Znacze
gniartii
cza ma
Nie ma
niu grz
wadzor

Opryskiwacz z belką tzw. *Fragaria*

Każdy rząd truskawek opryskiwany jest z trzech stron jednocześnie, co pozwala na zmniejszenie cieczy roboczej z 1500-2000 do 500-700 l/ha oraz zmniejszenie zużycia środków chemicznych

Chwasty

- Uprawki mechaniczne
- Wypalanie płomieniem
- ściółkowanie

Stosowanie uprawek mechanicznych

Najskuteczniejszym środkiem obniżającym liczebność chwastów jest ich bezpośrednie niszczenie.

Gatunek	-Zniszczone siewki w % - stosowanie brony chwastownika
-Tasznik pospolity	-80
-Mak polny	-77
-Gwiazdnica pospolita	-75
-Tobołki polne	-75
-Komosa biała	-74
-Jasnoty	-70
-Przetaczniki	-59-70
-Rdest plamisty	-67
-Sporek polny	-60
-Rdest ptasi	-58
-Rdest powojowy	-47

Skuteczność działania brony chwastownika

Stadium rozwojowe chwastów	Udział chwastów w %		
	Nie uszkodzonych	Uszkodzonych	zniszczonych
siewka	11	5	84
Mała rozeta (4 liście)	25	8	67
Duża rozeta (6-8 liści)	51	8	41

Metody i zakres użycia wypalacza płomieniowego

Postępowanie	Określenie	Zastosowanie
Selektywne	Niszczenie chwastów następuje dzięki wykorzystaniu różnej odporności na ciepło chwastów i roślin uprawnych lub przez zastosowanie ochrony przed ciepłem np. Przykrywanie i mulczowanie Roślin uprawnych (np. zwalczanie chwastów dwuliściennych w roślinach jednoliściennych)	Uprawa zbóż
Wypalanie pasmowe	Obejmuje obsiane rzędy przed wschodami roślin uprawnych lub między rzędami - powschodowo	
Totalne	Najczęściej stosowane przedwschodowo. Zaleca się stosowanie do zapobiegawczego zwalczania chwastów w roślinach uprawnych które mają długi okres wschodów	Marchew, cebula, pietruszka, pasternak,
Selektywne	Najczęściej stosowane powschodowo, gdy rośliny uprawne wykazują większą odporność na ciepło (np. łodygi lub bardziej zdrewniałe rośliny) chwasty	Szkółki drzew, w uprawie kukurydzy, roślin leczniczych chmielu
Punktowe	Do zwalczania pojedynczo rosnących uporczywych i/lub tworzących skupiska chwastów (np. oset, szczaw, babka, mniszek) w zasiewach roślin uprawnych lub użytkach zielonych	Pielęgnacja użytków zielonych
Kombinowane	Łącznie z wypalaniem przeprowadza się w jednym przejściu roboczym inny zabieg pielęgnacyjny (użycie narzędzi spalających, glebogryzarki, brony wahadłowej lub obrotowej)	Uprawy winorośli, kukurydzy, upraw specjalnych oraz warzyw, roślin okopowych i leczniczych

Sieczka z roślin motylkowatych może być używana do ściółkowania

Dziękuję za uwagę

Unia Europejska

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Społeczny